

105186

En sivilinternerts beretning

Det kom en bok i posten. I boken lå et kort: «Med hilsen fra Margit Welhaven». Gjennom 60 år var hun gift med Kristian Welhaven, Oslos mektigste politimester. Han var mannen som regjeringen Nygaardsvold gav landets hovedstad i varetekt da den toget nordover tidlig morgen 9. april 1940.

Hun skriver ikke om disse seksti år, den snart 92-årige forfatterinne, men behandler to av dem, to høyst spesielle år. Bokens tittel er «Sivilinternert i Tyskland 1943-1945».

Politimester og kaptein i hæren, Kristian Welhaven, ble arrestert av okkupasjonsmakten i 1941. Han lot seg ikke «ny-ordne». Hans hjem ble Grini. Men i januar 1943 kom det beskjed fra Berlin om at politimesteren skulle sendes til Tyskland. Der skulle han få sin frihet, slik Universitetets rektor Didrik Arup Seip allerede hadde fått. Men betingelsen var at Welhavens familie - fru, to døtre og en sønn også skulle flytte til das Reich, samme krav som ble h.r. advokat J. B. Hjort og hans familie til del.

Det lyktes for Welhavens å redusere forlangendet. I mars reiste Margit Welhaven og hennes yngste datter med troppetransportskip til Stettin. I Berlin fikk de vite at politimesteren efter et hårdt fengselsopphold nu var fri mann i Bayern, sivilinternert i den lille by Landsberg am Lech. Her ble de tre medlemmer av Welhavenfamilien forenet. Det hører med til historien at datteren temmelig raskt fikk dra hjem til Norge og at såvel hun som hennes søsken senere forflyttet seg til Sverige. Broren, i dag advokat Kristian Welhaven, tjenestegjorde der i polititropene.

Margit Welhavens beretning om livet i Landsberg am Lech er gripende på en forunderlig måte. Hun er en glimrende forteller. Kortformen er hennes styrke. Hun tretter aldri leseren med skvalder eller overflødige betraktninger. Det er en slags krigstidens Robinson Crusoe-historie forfatterinnen presen-

terer. Hun tegner et bilde av hvordan de to, politimesteren og hun maktet, materielt sett, å bygge opp et hjem «am Lech». Det er de små ting hun dveler ved, mat og brensel, stoler og sko. «Barna» hjemme og senere fra Sverige, var mestere i å få sendt dem pakker, endog med bøker. Og slektninger i Norge maktet til og med å få en radio frem til de sivilinternerte i Landsberg, slik at de kunne lytte til London Radio, sveitsiske utenrikskommentarer og musikk fra Wien.

Margit Welhavens skildring av møtet med omverden representert ved innbyggere i den lille by «am Lech» er interessant. De møtte elskverdige og hjelpsomme mennesker, Welhavens, og de fikk et innblikk i den tyske krigshverdag som viderebefordres med stikkord-setninger i boken.

Forfatterinnen legger også frem endel som vel er ukjent for de fleste. Hun forteller om et brev politimesteren mottok fra to fremtredende tyske politilembdsmenn i juni 1939, hvor det het: «Wir sind von Wahnsinnige Personen regiert. Der Krieg Wird Ende August oder in September ausbrechen». Hun tilføyer: «Welhaven innrapporterte dette til vår regjering - som bare blåste.»

Margit Welhaven forteller om andre nordmenn som var sivilinternerte i Tyskland, vår store skuespiller Harald Schwensen og hans to brødre - for eksempel. Hun understreker også politimesterens beundring for J. B. Hjorts innsats i Tyskland under den prekære slutfase. Hittil har Hjort jo faktisk stått i skyggen av sine barns utvilsomme bragder.

Det er en betydelig svakhet ved omtalte bok. Den er ikke tilgjengelig for det interesserte publikum, ikke utgitt av noe forlag - bare som en fotostatkopiert produksjon for slekt, venner og bekjente. Men historie er det. Gratulerer, fru Welhaven.